

**Balatonfűzfői Irinyi János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti
Iskola**

Etika

Helyi tanterv (5-8. osztály)

A kerettantervi ajánlást átdolgozta:

Liszákné Bocskay Zsuzsanna

2020

Tartalom

ALAPELVEK, CÉLOK	3
Az etika tanterv főbb pedagógiai alapelvei:	3
Az etika tantárgy tanulásának célja, hogy a tanuló:	4
FŐ TÉMAKÖRÖK AZ 5–8. ÉVFOLYAMON	5
Etika kerettanterv	6
Kulcskompetenciák.....	6
Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:.....	7
A tantárgy órakeretének évfolyamok és témakörök közötti felosztása.....	8
5-6 évfolyam.....	8
5. évfolyam	9
A magasabb évfolyamba lépés feltételei:	12
6. évfolyam	13
A magasabb évfolyamba lépés feltételei:	16
7-8 évfolyam.....	17
7. évfolyam	18
A magasabb évfolyamba lépés feltételei:	21
8. évfolyam	23
A magasabb évfolyamba lépés feltételei:	27
TANULÁSI EREDMÉNYEK:	27
Az Etika tantárgy értékelésének formái, szempontjai.....	30
Az értékelésről.....	30

ALAPELVEK, CÉLOK

A tantárgy középpontjában az erkölcsi nevelés áll, amely a tanuló erkölcsi érzékének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztését jelenti. A tanulás folyamán az erkölcsi kategóriák jelentéstartalmának folyamatos gazdagítása, szükség esetén újraértelmezése, élethelyzetekre vonatkoztatása, valamint az ezekből következő etikai kérdések felvetése történik. A tananyag alapvető értékeit közvetíti: a segítség, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség, igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységre készíti.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen érzelmi-, érdekkonfliktusok és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében hatékonyra és tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé teszik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

A tantárgy – jellegénél fogva – elsősorban a személyes és társas képességeket, illetve a tudatos társadalmi részvételt és felelősségvállalást fejleszti. Fő feladata olyan ismeretek és értékek közvetítése, valamint kompetenciák elsajátíttatása, amelyek hozzásegítik a tanulót, hogy tájékozott, aktív és elkötelezett állampolgárrá, kisebb és nagyobb közösségeinek felelős tagjává váljék.

Az etika tanulása során a tanuló megismerkedik a magyar, az európai és a világtörténelem etikailag is fontos eseményeivel, jelenségeivel, folyamataival és szereplőivel. Ez jelentős mértékben elősegíti, hogy a tanuló megismerje és elsajátítsa azt a kulturális kódrendszert, amely lehetővé teszi számára identitása, valamint a magyar nemzet és a keresztény, keresztyén normarendszeren alapuló európai civilizáció iránti elkötelezettsége kialakítását és megerősítését.

A tantárgy tanulása folyamán a tanuló számos olyan történettel, konfliktussal, dilemmával, emberi magatartással és sorssal találkozik és foglalkozik, amely nemcsak tájékozottsága, életismerete és gondolkodási képessége kibontakozásához járul hozzá, hanem erkölcsi és érzelmi fejlődését is szolgálja. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld tiszteletét alapozzák meg. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti, nemzetiségi identitástudat és történelmi tudat kialakítását.

Tudatosítja a tanulóban, hogy elsősorban nemzete saját hagyományainak, értékeinek megismerése, elsajátítása és gyakorlása mellett válhat nyitottá a velünk élő nemzetiségek, vallási közösségek, a szomszéd és a rokon népek, valamint a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt is.

Az etika tanterv főbb pedagógiai alapelvei:

1. A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi, társas-lelkületi formálás és a cselekvő magatartásra, viselkedésre buzdítás.
2. A teljes személyiség aktivizálása, a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
3. Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
4. A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit, valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
5. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a tanulókat a különböző élethelyzeteikben.
6. Fontosnak tartja a nevelés három színterét: család, iskola, társadalom.

¹ Magyar Közlöny 2020. 17. szám A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

7. Az etika tantárgyban elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morál- és morális fejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.

8. A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.

Az etika természete szerint értelmező jellegű is, a tényekről alkotott különböző vélemények szükségszerűen vitákat eredményeznek. A tanulás során ezek a viták arra ösztönzik a tanulót, hogy elgondolkodjon az emberi értékekről, illetve az élet alapvető dilemmáit megjelenítő olyan fogalmakról, mint például az igazságosság, hűség, hatékonyság, empátia és felelősség. A viták úgy szolgálhatják a tanulást, ha a tanulóban megerősödnek társadalmunk és európai zsidó-keresztény, keresztény gyökerű civilizációnk alapértékei.

Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat.

A tanulási folyamat hatékonyságát elősegítik az egyéni és társas tanulás változatos módszerei és formái, melyek az együttműködés közösségi élményének a megélését eredményezik.

Az etika tantárgy alapvető célja annak felismertetése, hogy a kulturális hagyományokban gyökerező etikai elvek, társas szabályok, szocio-emocionális készségek miként járulnak hozzá az egyéni és közösségi identitás formálódásához, stabilitásához, valamint az egyének és csoportok közti együttműködés megteremtéséhez.

Az etika tantárgy tanulásának célja, hogy a tanuló:

1. olyan tartalmakat kapjon, amelyek segítik saját értékrendjének gazdagításában, és az alapvető értékek emberi életben betöltött szerepének megértésében;
2. tisztelettel tekintszen az életre, az emberi méltóságra;
3. az európai, a nemzeti hitvilág megismerése során tekintse át, hogy a vallás mit tart értékesnek az emberi viszonyulások tekintetében;
4. támogatást kapjon a kultúra elemeinek elsajátítása során;
5. legyen képes céltudatos, felelősségteljes, alaposan mérlegelt döntések meghozatalára;
6. törekedjen tudatos, cselekvő magatartásra, életvezetésre, közösségi felelősségvállalásra;
7. sajátítsa el a közös kulturális kód leglényegesebb elemeit: szimbólumok, történelmi személyek, történetek, fogalmak, alkotások;
8. fejlessze társas-lelkületi készségeit, öntudatos gondolkodását, jövőképét.

Célja továbbá, hogy a tanulóban:

9. kialakuljon a magyar nemzet és az emberiség története során megnyilvánuló kiemelkedő emberi teljesítmények iránti tisztelet, a történelmi tragédiák áldozatainak szenvedése iránti együttérzés és méltó megemlékezés igénye;
10. kialakuljon az európai civilizációs identitás is, amely az antikvitás, a zsidó-keresztény kultúra, valamint a polgári jogrend alapértékeire épül;
11. kialakuljon a demokratikus elkötelezettség, amely alapvető értéknek tartja a többségi döntéshozatalt, az emberi jogokat, valamint az állampolgári jogokat és kötelességeket;
12. kialakuljon a társadalmi felelősség, szolidaritás és normakövetés, amely alapvető értéknek tartja a közösség iránti elkötelezettséget, valamint az egyéni választási lehetőségeket;
13. kialakuljon az egyéni kezdeményezőképeség és felelősségvállalás, amely egyszerre tartja alapvető értéknek a szabadságot és a felelősséget, valamint a közösség számára a fenntarthatóság, az élhető élet biztosítását.

A tantárgy tanításának specifikus jellemzői az 5–8. évfolyamon

Az 5–8. évfolyamon tanulók kognitív fejlődésére a fejlettségi szintek heterogenitása következtében a konkrét műveleti és a formális műveleti szakaszok sajátosságai egyaránt jellemzőek. A normák megállapításában, cselekedetek elbírálásában, a büntetés megállapításának mértékében a tekintély helyét átveszik a közös megegyezésen alapuló szabályok, az erkölcsi ítéletekben megjelenik a cselekvő szándékának megítélése. Az adott kortárs csoportnak és a tanuló által elfogadott tekintélyszemélynek való megfelelés motiváló ereje mellett megjelenik az aktuális csoportnormák megkérdőjelezése, az igazságosság hiányának felismerése is.

Az éntudat és önismeret fejlődésének következtében kialakul a saját érzelmek és gondolatok megfigyelése és ellenőrzése. A szükségletek szabályozása tekintetében az 5–6. évfolyamokhoz tartozó, jellemzően 11–12 éves tanulók éntudatát a kapcsolatok által szerzett tapasztalatok uralják. A tanuló számos helyzetben változtatja társas identitását, ami a saját szükségletek társas elvárásoknak való alávetéséhez is vezethet. A hit fejlődésében még a csoport többségének értékrendjéhez való igazodás dominál, de már megkezdődik az önálló identitás kialakítása is.

Az érzelmszabályozás területén a feltétel nélküli elfogadás igénye a családtól a kortárs csoport irányába mozdul el. Különbség jelenik meg a fiúk és lányok között az érzelmek elrejtésének és kinyilvánításának szabályozásában. A fiúk szocializációjában egyre jelentősebb szerepet kap a félelem és a szomorúság elrejtésének igénye, mert ezeknek az érzelmeknek a kinyilvánítása az erőtlenség kifejezéséeként is értelmezhető. Serdülőkorban a szociális készségek alapvető elemét képező empátia fejlődésére jellemző, hogy határai jelentősen kitágulnak, mert a serdülő fogékonyává válik a társadalmi életben megnyilvánuló igazságtalanságokra. A személyes kapcsolatokban a fiúk a lányokkal szemben úgy szocializálódnak, hogy az érzelmeiket titkolják, és elsősorban a kognitív empátia kinyilvánításával ápolják személyes kapcsolataikat.

A tantárgy célkitűzéseinek elérése érdekében olyan nevelési-oktatási módszerek kiválasztása ajánlott, amelyek figyelembe veszik a serdülők fejlődési sajátosságait, és megfelelően reagálnak arra, hogy a tanuló csoportokban minden esetben egyének közötti különbségekkel, fejlettségi szintbeli heterogenitással kell számolni. A tanulók közötti különbségekre történő megfelelő reagálás fontos feltétele, hogy a motivált tanulás elérése érdekében olyan társas tanulási környezet jöjjön létre, ahol minden tanuló úgy érzi, meghallgatják őt, és értékesnek tekintik aktivitását. A pedagógus által vezetett, érdeklődésen alapuló tanulói csoportokban a tréninggyakorlatokhoz kapcsolódó megbeszélések funkcionális tevékenységekkel, történetekkel, csoportos önismereti játékokkal, zenével, képzőművészettel és drámajátékkal gazdagodnak. Az egyéni és a csoportos feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél folyamatosan biztosítani kell a szükséges digitális eszközök alkalmazásának lehetőségét.

Az alkalmazott pedagógiai módszerek olyan feltételeket teremtenek, amelyek lehetővé teszik, hogy a tanulók rácsodálkozzanak a jelenségekre, kérdezzenek, igazolják saját véleményüket és meghallgassák mások véleményét. A munkaformák között fontos szerepet tölt be a kooperatív csoportmunka, az egyéni és csoportos projektfeladatok szervezése és értékelése.

A tantárgy támogatja a tanulók pozitív érzelmi fejlődését és tanulását, a tanulóknak készségfejlesztési lehetőségeket és fogalmi eszközöket biztosít ahhoz, hogy megvizsgálják, felépítsék identitásukat, világszemléletüket. Minden tanulónak a fejlődést segítő pedagógiai attitűddel megvalósított segítségnyújtásra, iránymutatásra van szüksége, különösen a társas képességek és a gondolkodási készségek fejlesztéséhez.

Fontos, hogy differenciált bánásmód keretében a tanulók egyéni támogatást nyerjenek a tanulási és tanítási módszerek megválasztásában.

FŐ TÉMAKÖRÖK AZ 5–8. ÉVFOLYAMON

1. Éntudat – Önismeret
2. Család – Helyem a családban
3. Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében
6. Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére

Etika kerettanterv 5-8. évfolyam ²

Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, a társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában.

Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdésés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és a közösségi értékek értelmezése.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen értékek és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést, milyen érzelmi-, érték- vagy érdekkonfliktusok jelenhetnek meg, milyen megoldási módok a legmegfelelőbbek.

Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Kulcskompetenciák

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A Kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, az adatokra támaszkodó érvelésnek és a megfelelő vitakultúrának, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a hiteles forrásokon alapuló kutatómunka végzése, a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése és elemzése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

² https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak a kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tantárgy az önismeret fejlesztése révén segíti a tanulók jövőképeinek kialakítását, felkészíti őket a munka világára. Ugyanakkor erősíti a hosszú távú célkitűzéseket, a személyes jövőtervezést, az életpálya-építést, a döntéshozatalt, az életvezetést, a pénzügyi tudatosságot, és a tudatos önfejlesztést.

Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi formálás és a cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoporthoz egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morális fejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.
- A munkaformák között fontos szerepet tölt be a kooperatív csoportmunka, az egyéni és csoportos projektfeladatok szervezése, az egész csoportot bevonó beszélgetések. A hatékony munkavégzés érdekében közös szabályok felállítása javasolt. A tanuló munkáiból összeállított portfólió is az értékelés alapja lehet. A feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél a tanulók igénybe vehetik a digitális eszközöket is.

A tanulási tevékenység értékelése alapvetően a fejlesztő értékelésre épül. A kooperatív tanulási tevékenység alkalmával az önértékelésről a társértékelésre, illetve a csoport együttműködésének az értékelésére kerülhet a hangsúly.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag kompetens személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani felkészültséggel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok, stb.)

A tantárgy órakeretének évfolyamok és témakörök közötti felosztása

5-6 évfolyam

Az 5-6. évfolyamon tanuló tanulók fejlesztése során, az erkölcsi szabályok értelmezésében, a többféle megközelítés mellett megjelenik az autonóm gondolkodás képessége is. A jó és a rossz cselekedetek elbírálásában teret nyer a tettek, szándékok alapján történő vizsgálat. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye és annak a tekintélyszemélynek – szülő, pedagógus - a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és önismeret fejlődésében elkezdődik az én kibontakozásának folyamata, kialakul a saját gondolatok feletti kontroll érzése. Kialakul a személyes véleményformálás a saját érzelmeiről, szükségleteiről és gondolatairól. A szükségletek szabályozása tekintetében a 11–12 éves tanulók éntudatát már a kapcsolatok által szerzett tapasztalatok is uralják. A serdülőkorba lépő viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik, hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja, de már megjelennek az önálló identitás kialakítása felé tett első lépések is, a serdülő fogékonyra válik a közösségi életben megnyilvánuló igazságtalanságokra.

Az 5-6. évfolyamon az etika tantárgy alapóraszámja 68 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	Helyi tanterv szerint
1. Éntudat – Önismeret	10	5. évfolyam 34 óra
2. Család – Helyem a családban	12	
3. Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12	
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10	6. évfolyam 34 óra
5. A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12	
6. Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12	
Összes óraszám:	68	
Témanapok, projekthetek, helyi sajátosságok.		5 évfolyam 2 óra 6. évfolyam 2 óra

5. évfolyam

Témakör neve	óraszám
Éntudat – Önismeret	10
Család – Helyem a családban	12
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12
Kerettantervi ajánlás	34
Helyi sajátosság: Témahét, projektnapok	2
ÖSSZESEN	36 óra

Témakör neve	Éntudat - Önismeret	Órakeret 10 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	<p>reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít;</p> <p>felismeri a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére;</p> <p>felismeri a helyzethez illeszkedő érzelmeket és kifejezőmódjukat, és ennek megfelelően viselkedik/cselekszik;</p> <p>a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;</p> <p>képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében, önmaga motiválására;</p> <p>döntései meghozatalakor figyelembe veszi a saját értékeit is.</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
Testi és lelki változások Én és mások Harmonikus jövő	<p>A testi, lelki egészség egységének felismerése a saját egészségi állapot nyomon követése;</p> <p>Az életkorra jellemző testi és szellemi fejlődés megfigyelése,</p> <p>Az önállósodás és növekvő felelősség elemzése;</p> <p>A saját és társak belső értékeinek és egyediségének tudatosítása.</p> <p>A saját viszonyulás néhány elemének feltárása;</p> <p>Az emberek közötti hasonlóságok és különbségek felismerése,</p> <p>Az alapvető emberi viselkedésformák értékelése;</p> <p>Különböző emberi élethelyzetek megismerése;</p> <p>Az önértékelés módjainak tudatosítása.</p> <p>Az egészséges és harmonikus életmód feltételei megfogalmazása;</p> <p>A pozitív és negatív hatások felismerése saját élethelyzetekben;</p> <p>Megoldási modellek kialakítása nehéz helyzetek kezelésére;</p> <p>Az egyéni sikerek értelmezése;</p> <p>Saját tanulási célok megfogalmazása;</p> <p>Valós és virtuális környezetben példaként szolgáló személyek keresése.</p>	

Fogalmak: önismeret, fejlődés, önállóság, felelősség, egészség, harmónia, elfogadás, tervezés, tanulás, tudás, példakép, jövőkép

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri az önazonosság fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját személyiségének néhány elemét;
- ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait.

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBE:

- Példaként szolgáló személyek keresése a lakóhelyünkön
- A saját és társak belső értékeinek és egyediségének tudatosítása.
- Egyéni sikerek, az osztálytársak sikerei

Témakör neve	Család – Helyem a családban	Órakeret 12 óra
<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p>	<p>megfigyeli, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; megfogalmazza, hogy a szeretetnek, a bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban; megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben, milyen információkat oszthat meg önmagáról.</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
<p>A kapcsolatok hálója A bizalom és a szeretet a kapcsolatokban Családi erőforrások</p>	<p>Saját viszonyrendszerek vizsgálata, a szűkebb és a tágabb közösségek hatása a tanuló életére Az alapvető emberi érintkezések formáinak (viselkedés, verbális és non verbális kommunikáció, gondolatok kifejezése, alkotások) megismerése valós és virtuális terepen is; A különböző érzelmeket kiváltó okok feltárása; Az érzelem vezérelte cselekvések következményeinek vizsgálata. Kapcsolatok elemzése a támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség szempontjából; A tartós, bizalomra épülő kapcsolatok jellemzői és fenntartásuk feltételeinek átélése; Az érzelmeket is kifejező figyelmes kommunikáció gyakorlása; Segítségkérés, segítség felajánlása. A család, rokonság egyedi viszonyrendszereinek feltárása; Saját helyzet felismerése, feladatok a családban; A legértékesebb családi szokások azonosítása; A családok sokszínű kulturális háttérének értelmezése; Tipikus családi szerepek, helyzetek és ezek értékelése; Az érték- és érdekütköztetések, az igények kifejezésének gyakorlása.</p>	

Fogalmak: támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség, figyelem, probléma, kapcsolat, családi szokás

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a különböző helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat;
- azonosítja saját szerepét és feladatait;
- azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust,
- felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, megfogalmaz néhány megoldási módot;
- felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közös értékeket;
- azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit.

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBEN:

- Az alapvető emberi érintkezések formáinak (viselkedés, verbális és non verbális kommunikáció, gondolatok kifejezése, alkotások) megismerése valós és virtuális terepen is;
- A különböző érzelmeket kiváltó okok feltárása;
- Az érzelem vezérelte cselekvések következményeinek vizsgálata.

Témakör neve	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben	Órakeret 12 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	helyesen feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, és az iskolai közösségekben.	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
Szükségünk van társakra A kapcsolat kezdete A kapcsolat ápolása	A társas kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása Az elhagyatottság, a kirekesztettség állapotának elképzelése A hagyományos és a modern technológia nyújtotta kapcsolattartási lehetőségek gyakorlása A rokonszenv, ellenszenv azonosítása Az ismeretlenek iránti bizalom vagy bizalmatlanság okai feltárása A virtuális kapcsolatteremtési formák véleményezése, a virtuális identitások lehetséges megismerési módjai A kortárs, baráti kapcsolatokat összetartó szokások, a jó működés feltételeinek feltárása, a jó problémamegoldási minták megismerése A bizalom, támogatás, törődés, őszinteség és a bántás megjelenési formáinak azonosítása	

	<p>A megértésre törekvő, egyenrangú kommunikáció gyakorlása</p> <p>A kapcsolatokat gyengítő okok feltárása, a kialakuló konfliktusok elemzése</p> <p>Konfliktuskezelési lehetőségek felismerése és gyakorlása</p>
<p>Fogalmak: rokonszenv, ellenszenv, barátság, kapcsolat, bizalom, bizalmatlanság, támogatás, törődés, őszinteség, bántás, megértés, konfliktus</p>	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni;
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt;
- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBE:

- Rokonszenvi kapcsolatok az osztályban
- kortárs, baráti kapcsolatokat összetartó szokások, a jó működés feltételeinek feltárása, a jó problémamegoldási minták megismerése

A magasabb évfolyamba lépés feltételei:

- ismerje önmagát, tudja felsorolni jó és rossz tulajdonságait;
- ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat.
- ismeri a családban betöltött szerepeket és feladatokat;
- ismeri és meg is tudja nevezni saját szerepét és feladatait;
- azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust,
- ismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közös értékeket;
- képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni;
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- ismeri, azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt;
- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.

6. évfolyam

Témakör neve	Óraszám
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Kerettantervi ajánlás	34
Helyi sajátosság: Témahét, projektnapok	2
ÖSSZESEN	36 óra

Témakör neve	Társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret 10 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; érzelmileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; értékeli az etikus és nem etikus cselekvések következményeit; a csoporthoz való csatlakozás, vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét.	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
A közösségek összetartó ereje A közösségek értékei A közösségek működése	Saját identitást képező néhány közösség mélyebb megismerése: nemzet, nemzetiség, nyelvi-kulturális közösség Olyan közösségek megismerése, melyeknek a tanuló nem tagja A csoportba kerülés lehetőségei. Saját csoporton belüli helyzet, tevékenység értékelése A segítség, együttérzés, tolerancia, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás jelentőségének vizsgálata a társas együttműködésben, és ezek hiányának a következményei Önkéntes, másokat segítő tevékenységek. Saját csoport kritikus szemléletű értékelése a befogadás-elfogadás valamint az értékteremtés szempontjából Az alapvető gyermekjogok megismerése A köztulajdon megbecsülése és a magántulajdon védelme Valós és virtuális közösségek írott szabályainak és íratlan szokásrendjének feltárása A hatékony együttműködés feltételei számbavétele A közös szabályalkotás, a jó munkamegosztás, a vezető szerepének elemzése Egyéni és közösségi érdekek összevetése A társas élet lehetséges konfliktusainak okai, a konfliktusok kezelése	

Fogalmak: csoport, közösség, nemzet, nemzetiség, beilleszkedés, kirekesztés, érdek, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás, vezető, példakép

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben;
- azonosítja a valós és a virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet vagy Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
- ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése;
- azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit.

HELYI SAJÁTÓSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBEN:

- Az iskola, az osztály mint közösség
- Közösségek, csoportok, egyesületek lakóhelyünkön

Témakör neve	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő	Órakeret 12 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntarthatóság megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a természeti, társadalmi problémák kezelése érdekében; megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják.	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
Létezésünk feltételei Fejlődés: értékek és veszélyek Felelősség és cselekvés a jövő érdekében	Saját szükségletek, érdekek és értékek feltárása, ezek motiváló hatása a cselekvésekre A testi és szellemi egészség forrásainak megismerése– egyéni, társadalmi és környezeti szinten A különböző életkörülményű emberek életmódjának összehasonlítása <ul style="list-style-type: none"> • Ember és környezete viszonyának értelmezése • A környezetszennyezés jelenségének meghatározása, fő területei, hatása a Földre, az élőlények, köztük az ember életére A technikai fejlődés néhány területének feltárása, az ember életmódjára és - minőségére ható jellegzetessége Etikai kérdések felvetése a virtuális tevékenységgel, a médiatartalmakkal, a technikai eszközök alkalmazási módjaival kapcsolatban, saját ilyen jellegű tevékenységek reflektív vizsgálata	

	A közvetlen környezet állapotának kritikus szemléletű vizsgálata A világ jelenéért és jövőjéért vállalható emberi felelősség néhány elemének megfogalmazása Saját és közösségi cselekvési lehetőségek tervezése a környezetvédelem érdekében
Fogalmak: természetvédelem, környezetvédelem, média, virtuális tér, tudatos fogyasztó, létszükséglet, takarékoság, mértékletesség, felelősségvállalás	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, felelősségteljes szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit;
- megismeri a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBEN:

- Iskolánk Ökoiskola
- Az ökoiskola kritériuma

Témakör neve	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 12 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg a közös erkölcsi értékek érvényesítésére; képes az európai, a nemzeti kultúra közös eredetének, forrásainak értelmezésére reflektíven értékeli a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére.	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
Kérdések és válaszok a világról A helyes és a helytelen dilemmái A vallási és a kulturális hagyományok tanításai	A világra vonatkozó személyes kérdések megfogalmazása, a megismerés lehetőségei Az információk elemzése a hitelesség alapján A logikai érvelések gyakorlása A tény, a vélemény, a tudás, a hit, az értékítélet fogalmak értelmezése Az érték- és világnézeti különbségek azonosítása Különböző és hasonló, azonos helyzetről alkotott értékítéletek elemzése Néhány kulturális szabályozórendszer megismerése, ezek eredete és hatásai A lelkiismeret működésének megérzése, átérzése a döntésekben Személyes erkölcsi elvek feltárása Dilemmahelyzet elemzése erkölcsi szempontból Az istenhívó világnézet sajátosságainak vizsgálata	

	A környezetben fellelhető vallások néhány szokásának, ünnepének megismerése, ezen keresztül a világnézeti-kulturális sokszínűség tudatosítása
Fogalmak: világkép, világnézet, tudás, tény, vélemény, információ, hitelesség, együttélés, hit, istenhit, vallás, egyház, vallási tanítás, jó, rossz, lelkiismeret	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban;
- feltárja, hogyan jelennek meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai;
- értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását;
- értelmezi az egyes egyházak ünnepköréhez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzájuk kapcsolódó bibliai (Ó és Új Szövetségbeli) szövegekre támaszkodó történeteket;
- összekapcsolja az egyes egyházak, vallások ünnepköreit és a hozzájuk tartozó jelképeket, szokásokat, néphagyományokat;
- a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz;
- saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában alkalmazza a kölcsönös tolerancia elveit.

A magasabb évfolyamba lépés feltételei:

- értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben;
- azonosítja a valós és a virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet vagy Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
- ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése;
- folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, felelősségteljes szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit;
- megismeri a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;
- értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását;
- összekapcsolja az egyes egyházak, vallások ünnepköreit és a hozzájuk tartozó jelképeket, szokásokat, néphagyományokat;
- saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában alkalmazza a kölcsönös tolerancia elveit.

7-8 évfolyam

Ebben az életkori szakaszban az erkölcsi szabályok értelmezésében egyre jobban a mérlegelő gondolkodás dominál. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye, az elfogadottság jutalmazó szerepének motiváló hatása, s annak a tekintélyszemélynek a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és az önismeret kibontakozásával kialakul a saját érzelmek és gondolatok megfigyelése és ellenőrzése feletti mérlegelés. Gyakorlattá válik a belülről vezérelt személyes véleményformálás a saját érzelmekről, szükségletekről és gondolatokról. A serdülőkorba lépő fiatal számára ezt az időszakot a társas önazonosság, társas identitás próbálgatása jellemző. Ezen kapcsolatokban különféle viselkedéseket tapasztalhat, különböző élmények megosztására van lehetősége, így viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik. Hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja. Az erkölcs és etika tantárgynak külön figyelemmel kell lennie arra, hogy előtérbe kerülhet a kortársak viselkedésének szerepszerű átvétele. A fiúk társas-lelkületi fejlődésében egyre jelentősebb szerepet kap a félelem és a szomorúság elrejtésének igénye, mely az erőtlenség kifejezéseként is értelmezhető. Ebben az időszakban az empatikus viszonyulás határai jelentősen kitágulnak, mert a serdülő fogékonyra válik a társadalmi életben megnyilvánuló igazságtalanságok észlelésére. Az órai beszélgetések valamennyi formája elősegítheti a lelkiismeret közösségben történő erősödését. Ebben az életkorban megkezdődik a személyes világkép és világnézet kialakulása, ezért ezekben az években az oktatás fontos feladata, hogy ezt a folyamatot támogassa. A formálódó világképben testet öltő értékekre támaszkodva a fiatalok fokozatosan elkezdik elhelyezni magukat a létezés tágabb összefüggésrendszerében.

A 7-8. évfolyamos tanulók életében egyre többször jelenik meg a döntéshozatal, a felelősségvállalás önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. A különböző élethelyzetek felhívják a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésének és a pénzügyi tudatosság fejlesztésének a nélkülözhetetlenségére. Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a testi és lelki egészségre, illetve a családi életre való nevelés általános céljainak megvalósításában. 13-14 évesen a tanulók már önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, így az erkölcsstan órák keretében is kitüntetett helyet kell kapnia a médiatudatosságra nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az állampolgárságra és demokráciára nevelésnek, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztésének is.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	helyi tanterv szerint
1. Éntudat – Önismeret	10	7. évfolyam
2. Család – Helyem a családban	12	
3. Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12	+2 óra helyi sajátosság
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10	8. évfolyam
5. A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12	+2 óra helyi sajátosság
6. Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12	
Összes óraszám:	68 óra	72 óra

7. évfolyam

Témakör neve	óraszám
Éntudat – Önismeret	10
Család – Helyem a családban	12
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12
Kerettantervi ajánlás	34
Helyi sajátosság: Témahét, projektnapok	2
ÖSSZESEN	36 óra

Témakör neve	Éntudat - Önismeret	Órakeret 10 óra (10+2 óra)
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	<p>reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;</p> <p>megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról;</p> <p>reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít;</p> <p>reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére;</p> <p>feltárja pályaezredklődését és továbbtanulási céljait;</p> <p>képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására;</p> <p>célok és döntések meghozatalakor figyelembe veszi a személyes értékeit;</p> <p>egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére.</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
Önismeret Szükségletek és igények Célok és tervek	<p>Saját főbb személyiségjegyek vizsgálata;</p> <p>Ismerkedés a társadalmi szerepekkel, elvárásokkal;</p> <p>Saját identitás fogalmának bővítése;</p> <p>Az emberi gondolkodásmód sokszínűsége megértése;</p> <p>Azonos helyzetekre adott eltérő reakciók, vélemények elemzése;</p> <p>Az egyének és az emberiség néhány cselekvésének etikai szempontú értékelése, a saját értékrenddel való összevetése;</p> <p>Önkifejezési módok gyakorlása.</p> <p>A tanulás és fejlődés összefüggéseinek megértése a tanuló életében;</p> <p>Információforrások kritikus elemzése;</p>	

	<p>Saját szokások, életvezetési mód, életszemlélet értékelése a testi és mentális egészség, a lehetséges káros tényezők feltárása, ezek elkerülésére javaslatok az önazonosság és a fejlődés szempontjából;</p> <p>Saját igények és szükségletek feltárása.</p> <p>A felelősség, önismeret, munka, együttműködés, kreativitás, vállalkozó szellem, munkamegosztás, pénzügyi tudatosság megjelenése a mindennapi cselekvésekben;</p> <p>A siker, a boldogság, boldogulás átérzése, azonosítása az egyén életében;</p> <p>A pozitív életszemlélet tudatosítása;</p> <p>Néhány személyes életcél megfogalmazása.</p>
<p>Fogalmak: önismeret, önazonosság, boldogulás, boldogság, jólét, jóllét, stressz, káros szenvedély, függés, alkotás, munka, pénzügyi tudatosság</p>	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét;
- ismeri testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait;
- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.
- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBEN:

- Személyes életcélok megfogalmazása
- Miért érdemes felnőttként is Balatonfüzfőn maradni?

Témakör neve	Család – Helyem a családban	Órakeret 12 óra
<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p>	<p>reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményeket okozhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;</p> <p>a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;</p> <p>megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban.</p>	
<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<p>Tevékenységek</p>	
<p>Érzelmek és cselekvések hatása Kölcsönösség és egyenlőség a kapcsolatokban; Változások a családban</p>	<p>Külső és belső tényezők összehangolása, amelyek az érzelmi-mentális állapotra hatással lehetnek;</p> <p>Stratégiák kidolgozása a negatív hatások kivédésére;</p> <p>Valós és virtuális térben zajló cselekvések elemzése a másokra tett hatás és etikai értékek szempontjából;</p>	

	<p>A bizalom, szeretet, tisztelet, segítség és intimitás megérzése, megjelenése a kapcsolatokban</p> <p>Pozitív minták a harmonikusan működő párkapcsolatokra;</p> <p>A másik igényeit és szükségleteit figyelembe vevő és a saját igényeket megfogalmazó kommunikáció gyakorlása;</p> <p>Az egyenlőtlen, kihasználó vagy bántalmazó kapcsolat jellemzőinek azonosítása, az erre vonatkozó jogok és a védelem lehetőségeinek megismerése.</p> <p>A család társadalmi funkciói értelmezése, a családszerkezet sokfélesége;</p> <p>A harmonikus családi életet meghatározó értékek összegyűjtése,</p> <p>A támogatás, megértés, tanulás, együttérzés és egyenlőség vizsgálata családi kapcsolatokban;</p> <p>A serdülőkor önállósági igényéből vagy az életkori különbségekből eredő vélemény- és érdekkonfliktusok azonosítása.</p>
<p>Fogalmak: érzelem, szerelem, párkapcsolat, vonzódás, intimitás, bizalom, hűség, igény, nemzedék, értékrend, önvédelem, zaklatás, emberi jogok.</p>	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a problémás helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait;
- azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, és megfogalmazza, hogy milyen módon kezelhetők ezek;
- felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közösségi értékeket;
- azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit.

HELYI SAJÁTOSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBEN:

- Hogyan tudják egymást segíteni a családok Balatonfüzfőn?
- Milyen családi programokat lehet szervezni lakóhelyünkön?

Témakör neve	Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségben	Órakeret 12 óra
<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p>	<p>reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;</p> <p>a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét;</p> <p>a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;</p>	

	megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, az iskolai közösségekben.
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek
Felelősség egymásért A kapcsolatrendszerekben elfoglalt különböző helyzetek, szerepek elemzése rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; A kapcsolatok minősége A kapcsolatok megóvása	Az egyén felelősségének megfogalmazása különböző szerepekben: cselekvőként vagy szemlélőként, aktív segítőként vagy érzelmi támogatóként a valós és a virtuális térben is. Egymás jobb megismerésének és a társas kapcsolatrendszer gazdagításának módjai; A másokat megítélő vélemények elemzése a lehetséges sztereotípiák, az előítéletek, elfogadás, tolerancia alapján; A figyelmesség, közös tervezés és az együttműködés példáinak érvényesítése; A tartós kapcsolatok és párkapcsolatok alapvető feltételeinek megismerése. Kapcsolati konfliktusok elemzése eltérő igények, kommunikáció és érzelmek szempontjából, megoldási stratégiák kidolgozása; A felelősségvállalás, bocsánatkérés és a jóvátétel szerepének felismerése a kapcsolatok helyreállításában,
Fogalmak: kapcsolatrendszer, viszonyulás, konfliktuskezelés, jóvátétel, alkalmazkodás, önállóság, cselekvés, átélés, előítélet, elfogadás	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni;
- kölcsönös megértésre törekszik;
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt.

HELYI SAJÁTÓSÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBE:

- Egymás megismerése, elfogadása az iskolában, az osztályban

A magasabb évfolyamba lépés feltételei:

- ismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét;
- ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat.

- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.
- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- Ismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a problémás helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- Ismeri a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait;
- Azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt.

8. évfolyam

Témakör neve	óraszám
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Összes óraszám	34
Kerettantervi ajánlás	34
Helyi sajátosság: Témahét, projektnapok	2
ÖSSZESEN	36 óra

Témakör neve	Társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret 10 óra
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	<p>azonosítja, értelmezi a nemzet, a kulturális közösség számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;</p> <p>érzelmileg, társas-lelkületileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;</p> <p>azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;</p> <p>a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét;</p> <p>képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására;</p> <p>azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;</p> <p>azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;</p> <p>értékeli az etikus és nem etikus cselekvések lehetséges következményeit.</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek	
A közösségek és identitás Értékek a társas együttműködésben;	<p>A kulturális-társadalmi identitás alapjai, a nemzeti identitás megőrzése;</p> <p>Európa szerepének felismerése, mint a nemzeti kulturális identitás egyik meghatározója;</p> <p>A különböző közösségekhez tartozás lehetséges ellentmondásai feltárása;</p> <p>Különböző közösségek viszonyainak elemzése;</p> <p>Az európai értékrend elemei a társadalmi és jogrendszerekben, ezek megvalósulása vagy hiánya a mindennapokban.</p> <p>A kölcsönös bizalom, becsületesség és felelősségvállalás, mint fő közösség-szervező értékek azonosítása;</p> <p>Az elesettek segítése, a szolidaritás fogalmának értelmezése;</p>	

	<p>Véleményalkotás a szabálysértés, csalás, jogsértés, bűnelkövetés eseteiről egyéni és társadalmi kár szempontjából, egyben a társadalmi elfogadottságáról;</p> <p>Kérdések megfogalmazása a büntetés néhány formájáról;</p> <p>Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése;</p> <p>Fontos társadalmi értékek megvalósításának érdekében végzett tevékenységek megismerése;</p> <p>A jogok és kötelességek rendszerének elemzése több társadalmi szinten;</p> <p>Az egyén aktív részvételi lehetőségei a társadalom életének szabályozásában;</p> <p>Társadalmi témájú média hírek elemzése, saját médiafogyasztás vizsgálata;</p> <p>Az agresszív nyelvhasználat és az információtorzítás felismerése.</p>
<p>Fogalmak: nemzet, nemzetiség, kultúra, identitás, tolerancia, szolidaritás, szabályszegés, jogsértés, bűn, büntetés, érdekérvényesítés, társadalmi cél, média</p>	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- azonosítja a valós és virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben;
- fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet és Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
- ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése;
- azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit; ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, kettős kötődésű személyekről;
- ismeri a rá vonatkozó gyermekjogokat, ezek fő szabályozó dokumentumait, értelmezi kötelezettségeit, részt vesz szabályalkotásban;
- ismeri az alapvető emberi jogokat és vizsgálja ezek érvényesülését különböző embercsoportok esetében;
- megismeri a hátrányos helyzetű személyek érdekében szervezett programokban való részvétel lehetőségeit;
- reflektív módon vizsgálja saját és csoportja gondolkodását más csoportokról; kifejti véleményét a sztereotípiák és előítéletek hatásáról.

Témakör neve	A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	Órakeret 12 óra
<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére</p>	<p>megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére;</p> <p>értékeli, értelmezi az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét;</p>	

adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:	döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntartható fejlődés megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a társadalmi problémák kezelése érdekében; megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják.
Fejlesztési feladatok és ismeretek	Tevékenységek
Lehetőségek és egyenlőtlenségek Az ember és környezetének kölcsönhatása Az emberiség jövője	Megismeri az általános emberi szükségleteket az egyén, a helyi közösségek és az emberiség szintjén is; Az egyén és közösség rövid és hosszú távú érdekei közötti ellentmondások feltárja; Az emberiség létezésének alapvető feltételeit veszélyeztető folyamatok azonosítja; Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek okainak megismerése. Az emberiség életét és gondolkodását leginkább befolyásoló technológiák hatásainak elemzése a személyes kapcsolatok és az életminőség szempontjából, megoldási javaslatok, etikai szabályok megfogalmazása a problémákra; Károsító és építő, környezetszépítő tevékenységek megkülönböztetése; Néhány környezeti etikai és bioetikai kérdés megismerése; A fogyasztói és pénzügyi tudatosság fő elveinek rendszerezése; Környezetbarát technológiai megoldások, kreatív újra hasznosítási lehetőségek feltárása; Saját célok megfogalmazása a fenntartható fejlődés érdekében.
Fogalmak: erőforrás, globális hatás, újrahasznosítás, környezetbarát technológia, egyéni felelősség, fenntartható fejlődés, egyenlőtlenség	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, kritikus szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit, korlátait;
- megismeri és véleményezi a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;
- értelmezi a fenntartható fejlődés és a legfontosabb társadalmi problémák megoldása érdekében javasolt stratégiákat, cselekvési lehetőségeket.

HELYI SAJÁTOS SÁGOK MEGJELENÉSE A TÉMAKÖRBE N:

- Iskolánk Ökoiskola
- Az ökoiskola kritériuma

Témakör neve	Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 12 óra
---------------------	--	----------------------------

<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p>	<p>értelmezi az európai, a nemzeti kultúra közös eredetét, forrását azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; értékeli az etikus, a nem etikus cselekvések lehetséges következményeit; reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére.</p>
<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<p>Tevékenységek</p>
<p>Világnézet és erkölcs A vallások tanításai</p>	<p>Különböző világnézeten alapuló gondolkodások összehasonlítása; Az erkölcs, mint viselkedést szabályozó értékrendszer, az erkölcsi fogalmak egyéni értelmezése; A személyes erkölcs kialakulását befolyásoló tényezők azonosítása: a család, a média, a kortárs csoportok, a nevelők; Az egyén és közösség értékítéletének ütköztetése; A saját értékrendnek megfelelő és ellentmondó viselkedés gyakorlása; A zsidóság és a kereszténység, világképeinek fő vonásai, fő tanításaik megismerése; A vallás szerepének jelentőségének azonosítása az emberek életében; A zsidó és keresztény vallások álláspontjainak értelmezése néhány általános etikai kérdésben; Az egyházak társadalmi tevékenységének megismerése, együttműködés közös célok érdekében. A tízparancsolat megismerése; A felebaráti szeretet, felelősségvállalás gyakorlása a másik ember iránt; Olyan értékek keresése, melyek azonosak a vallásos és nem vallásos emberek számára.</p>
<p>Fogalmak: vallás, hit, erkölcs, kereszténység, iszlám, judaizmus, hinduizmus, buddhizmus, felebaráti szeretet, karitás, arany szabály, az élet tiszteletének elve, tízparancsolat</p>	

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását;
- feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban;
- feltárja, hogyan jelenik meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai;
- a megismert vallások erkölcsi tanításait összeveti személyes véleményével;
- saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában a kölcsönös tolerancia elveit gyakorolja.

A magasabb évfolyamba lépés feltételei:

A nyolcadik évfolyam végére a követelmény a kerettantervben meghatározott tanulási eredmények elérése.

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

ÁTFOGÓ CÉLKÉNT KITŰZÖTT, VALAMINT A FEJLESZTÉSI TERÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ TANULÁSI EREDMÉNYEK (ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK) AZ 5–8. ÉVFOLYAMON

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

1. fogalmi rendszerében kialakul az erkölcsi jó és rossz, mint minősítő kategória, az erkölcsi dilemma és az erkölcsi szabályok fogalma, ezeket valós vagy fiktív példákhoz tudja kötni;
2. erkölcsi szempontok alapján vizsgálja személyes helyzetét; etikai alapelvek és az alapvető jogok szerint értékeli saját és mások élethelyzetét, valamint néhány társadalmi problémát;
3. környezetében felismeri azokat a személyeket, akiknek tevékenysége példaként szolgálhat mások számára; ismeri néhány kiemelkedő személyiség életművét, és elismeri hozzájárulását a tudomány, a technológia, a művészetek gyarapításához, nemzeti és európai történelmünk alakításához;
4. azonosítja saját szerepét a családi viszonyrendszerben, felismeri azokat az értékeket, amelyek a család összetartozását, harmonikus működését és az egyén egészséges fejlődését biztosítják;
5. felismeri saját és mások érzelmi állapotát, az adott érzelmi állapotot kezelő viselkedést tud választani; a helyzethez igazodó társas konfliktus-megoldási eljárás alkalmazására törekszik;
6. elfogadó attitűdöt tanúsít az eltérő társadalmi, kulturális helyzetű vagy különleges bánásmódot igénylő tanulók iránt;
7. véleményt formál a zsidó keresztény, keresztyén értékrenden alapuló vallások erkölcsi értékeiről, feltárja, hogy hogyan jelennek meg ezek az értékek az emberi viselkedésben a közösségi szabályokban;
8. a személyes életben is megvalósítható tevékenységeket végez, ami összhangban van a teremtett rend megőrzésével, a fenntartható jövővel;
9. strukturált önmegfigyelésre alapozva megismeri személyiségének egyes jellemzőit, saját érdeklődési körét, speciális pályaeérdeklődését.

ÖNISMERETI ÉS ÖNSZABÁLYOZÁSI KÉSZSÉGEK

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

1. megismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét;
2. különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, megérti a virtuális identitás jellemzőit;
3. megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról;
4. reflektív tanulási gyakorlatot alakít ki, önálló tanulási feladatot kezdeményez;
5. dramatikus eszközökkel megjelenített helyzetekben különböző érzelmi állapotok által vezérelt viselkedést eljátszik, és ennek a másik személyre tett hatását a csoporttal közösen megfogalmazza;
6. valósághűen elmondja, hogy a saját érzelmi állapotai milyen hatást gyakorolnak a társas kapcsolatainak alakítására, a tanulási tevékenységére;
7. kérdőívek használatával felismeri pályaeérdeklődését és továbbtanulási céljait.

A NEHÉZ ÉLETHELYZETEKEL TÖRTÉNŐ MEGKÜZDÉS KÉSZSÉGEI

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

1. ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat; megfogalmazza saját intim terének határait;

2. megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a krízishelyzetek megoldhatók, és tudja, hogy adott esetben hová fordulhat segítségért;
3. azonosítja a valós és virtuális térben történő zaklatások fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére, kivédésére, tudja, hogy hová fordulhat segítségért.

TÁRSAS HELYZETEK ÉSZLELÉSE ÉS INTERPERSZONÁLIS KÉSZSÉGEK

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni, konszenzusra törekszik;
2. felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket, vannak megoldási javaslatai a konfliktusok békés megoldására;
3. azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok ellátására;
4. törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket, a fizikai és a digitális környezetben egyaránt;
5. nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben lévő személyek iránt;
6. értelmezi a szabadság és önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben.

ÉRTÉKEKRE ÉS ERKÖLCSI ALAPELVEKRE ALAPOZOTT DÖNTÉSHOZATAL

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;
2. azonosítja, értékeli az etikus és nem etikus cselekvések lehetséges következményeit;
3. a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és saját értékrendjét, mérlegeli az őt érő előnyöket és hátrányokat.

AKTÍV SZEREPVÁLLALÁS A CSALÁDBAN ÉS A CSALÁDON KÍVÜLI KÖZÖSSÉGEK ÉLETÉBEN

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. azonosítja és összehasonlítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat;
2. érzékeli a családban előforduló, bizalmat érintő konfliktusos területeket;
3. felismeri saját családjának viszonyrendszerét, átéli a családot összetartó érzelmeket és társas lelkületi értékeket, a különböző generációk családot összetartó szerepét;
4. megfogalmazza, hogy a szeretetnek, hűségnek, elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a társas lelkületi kapcsolatokban.

A NEMZETI ÉS EURÓPAI IDENTITÁST MEGHATÁROZÓ KULTURÁLIS ÉRTÉKEK MEGISMERÉSE ÉS POZITÍV ÉRTÉKELÉSE

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, a technika vagy a művészetek területén a nemzet és Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
2. ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, indokolja miért fontos ezek megőrzése;
3. azonosítja a nemzeti és az európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szellemiség, értékrendszer meghatározó elemeit;
4. összefüggéseket gyűjt a keresztyén, keresztyén vallás és az európai, nemzeti értékvilágról, a közös jelképekről, szimbólumokról, az egyházi ünnepkörökről.

KÖZÖSSÉGI AKTIVITÁS TERVEZÉSE A JOGRENDSZEREK ISMERETÉRE TÁMASZKODÓ GONDOLKODÁS ALAPJÁN

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. ismeri a rá vonatkozó gyermekjogokat, az ezeket szabályozó főbb dokumentumokat, értelmezi kötelezettségeit, részt vesz a szabályalkotásban;

2. részt vesz a különleges bánásmódot igénylő tanulók megértését segítő feladatokban, programokban, kifejti saját véleményét;
3. értelmezi a norma- és szabályszegés következményeit, és etikai kérdéseket vet fel velük kapcsolatban;
4. azonosítja az egyéni, családi és a társadalmi boldogulás, érvényesülés feltételeit;
5. életkorának megfelelő szinten értelmezi a családi élet mindennapjait befolyásoló fontosabb jogszabályok nyújtotta lehetőségeket (például családi pótlék, családi adókedvezmény, gyermekvédelmi támogatás).

SZEMÉLYES VÉLEMÉNY KIALAKÍTÁSA A VALLÁS ETIKAI TANÍTÁSÁRÓL

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. feltárja, hogyan jelenik meg a hétköznapiak során a vallás emberi életre vonatkozó tanítása;
2. értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását;
3. egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére;
4. saját életét meghatározó világnézeti meggyőződés birtokában a kölcsönös tolerancia elveit valósítja meg a tőle eltérő nézetű személyekkel való kapcsolata során.

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS ÉS ELKÖTELEZŐDÉS A FENNTARTHATÓ JÖVŐ IRÁNT

A nevelési oktatási szakasz végére a tanuló:

1. folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetében, mérlegelő szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit;
2. megismeri és véleményezi a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyeződés, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;
3. értelmezi a teremtett rend, világ, a fenntarthatóság összefüggéseit, az emberiség ökológiai cselekvési lehetőségeit.

Az Etika tantárgy értékelésének formái, szempontjai

Az egyéni értékelés különböző formái:

- Pár- és csoportmunkában való részvétel (játékban, vetélkedőben, szerepjátékban).
- Önálló szóbeli felelet.
- Házi dolgozat, projectmunka.

A tanulók értékelésének főbb szempontjai:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során.
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre való törekvés.
- Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket megfogalmazni?
- Az alapvető fogalmak helyes használata.
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok megoldása.
- Projektumok egyéni vagy csoportos elkészítése.
- Tanórán kívüli információszerzés és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása.

Az értékelésről³

A tantárgy értékelési módjai a tantárgyi sajátosságok miatt eltérnek a legtöbb tárgyétól. A tárgy saját értékelési rendszer kialakítását igényli, különösen fontos az egyénre szabottság, differenciálás, a támogató, fejlesztő szemlélet. Az értékelési rendszert maga állítja össze a pedagógus, bizonyos, a kerettantervben is megfogalmazott elvek alapján.

Értékelés: visszajelzés a tanuló teljesítményéről, haladásáról, tudásbeli fejlődéséről
Osztályozás: visszajelzés érdemjegyekkel

Mivel iskolai tárgyról van szó, osztályozni kötelező. Ám néhány tantárgyi sajátosság ezt nehezíti. A tantárgy értékelése különbözik a többi tantárgyétól, és sok kérdést vehet fel a pedagógusok részéről. A fő okok a következők:

A tantárgyi tartalom megközelíthető **kérdésfelvetésekkel** és **műveltség-tartalom** bemutatásával is. Ez a kettősség a NAT-ban is megjelenik, a tantárgyleírás a kérdésfelvetést hangsúlyozza – ez az etika megközelítése –, a tematika, különösen felső tagozaton, sok információt, háttérismeretet igényelhet az emberi viszonyokról, társadalomról. Ez az emberismeret tematikája is egyben. A tantárgy egyik alapkérdése, mennyi leíró jellegű tudás kerüljön a tanulók elé. Az nem kétséges, hogy az értelmező beszélgetésekhez szükség van előzetes tudásra a témáról – ennek egy része más tantárgy kereteiben szerezhető meg –, de ennek a tantárgynak nem ez az elsődleges feladata, mivel könnyen elveszhet a másik oldal, az egyéni értelmezések megvitatása. A **kerettantervben** nincs olyan egyértelműen körülhatárolt leíró jellegű **tananyag**, ami a hagyományos módon **visszakérdezhető, számon kérhető** lenne. Azért is íródott kérdések formájában, hogy hangsúlyozza a témák megvitatásának a fontosságát, azt, hogy sok kérdésre nincs egyértelmű válasz, az egyéni vélemények, nézetek különbözhetnek egymástól. Elsősorban a tanuló már meglévő tudását használja, arra épít.

³ <https://www.erkolcstant-tanitok.hu/2014/04/22/az-ertekelesrol/>

A tantárgy „tananyaga”, a tanórákon elsajátítandó tudás lehet **leíró** jellegű és **kompetenciajellegű** tudás is. A kerettantervben meghatározott célok elsősorban fejlesztésjellegűek, tehát a „*a tanuló képes arra, hogy ...*” kifejezéssel kezdődnek, ennek értékelése objektíven azonban jóval nehezebb, és nincsen is rá megfelelő eszköztár kialakítva. Nem egy-egy produktum, tevékenység megfigyelésével értékelhetők, hanem hosszabb távú megfigyeléssel. Sok közülük egyben nevelési cél is.

A tantárgy fő célja, az **erkölcsi fejlődés**, a **szocializáció erősítése**, támogatása. Azonban – látszólag ellentmondásos módon – a tanuló mindennapi viselkedését, illetve erkölcsi meglátásait sem értékelhetjük, mivel a negatív értékelés visszavetheti a fejlődést, az iskolai magatartást pedig külön kell kezelni.

*Osztályzattal is értékelhető az egyéni vagy közös feladatokban való részvétel, illetve egy-egy konkrét tevékenység megvalósításának igényességére. Soha **nem irányulhat** viszont az értékelés azoknak **a személyes vélekedéseinek a minősítésére** vagy osztályozására, amelyek értékközpontú kialakítása a tantárgy lényegi funkciója.*”

A szocializáció illetve az erkölcsi érzék fejlesztése hosszú távú, legalább nyolc évre tervezett folyamat. A célok eléréséhez javasolt módszerek igénylik az önfeltárást, a megnyilvánulást társas közegben, az őszinteséget, önértékelést. Ezek ellen hathat a negatív értékelés. Ha valahol, ennél a tárgynál igazán fontos az értékelés fejlesztő volta. Azonban azt is tudjuk, hogy a gyermek szocializációjában, erkölcsi nevelésében valójában kevesebb szerepe jut az iskolának, ezért nehéz eldönteni, milyen iskolai tevékenységet, produktumot lehet értékelni.

Néhány javaslat az értékelésre:

1. A tanórán való **részvétel, aktivitás** értékelése – például beszélgetésben, játékokban
2. A **megfogalmazások igényességének**, pontosságának értékelése – például beszélgetésben, írásban
3. A **közös munkában** megjelenő **igényesség** értékelése – például odafigyelés a másokra, beszélgetésben, vitában történő kulturált részvétel, csoportmunka megosztása.

A tanulói aktivitás vagy a gondolatok megfogalmazásának értékelésekor figyelembe kell venni a tanuló személyiségét, képességeit. Azért is fontos többféle módot alkalmazni az értékelésben, mert a tanulók képességei különböző erősségűek, más-más tanulási helyzetben teljesítenek jobban.

4. **Produktumok** értékelése

4.a. **Rajzok, kézműves tevékenység**, alkotás Fontos szempont: Nem a minőség, hanem a tanulóhoz mért igényesség, beletett munka számít.

4.b. **Projektmunka, kutatómunka**

Fontos szempont: A beletett munka, alaposág, kivitelezés számít elsősorban.

4.c. **Önálló véleménykifejtés**, szóban, írásban

Fontos szempont: A gondolatok megfogalmazásának igényessége, eredetisége számít.

Több értékelési módnál felmerülhet, hogy valójában valamilyen más tantárgynál fejlesztendő képességet értékelünk. Az erkölcsstanhoz a tantárgy jellegéből következően sok képesség tartozik, például verbális és kommunikációs képességek, logikai képességek, az önreflexió, az empátia képessége. Ezek fejlesztése is része az erkölcsi nevelésnek.

5. **Tárgyi tudás** értékelése

5.a. A tanuló elé kerülő **leíró jellegű ismeretanyag**, például tankönyvi vagy egyéb szövegek, adatok, információk tartalma alapján

5.b. **Fogalommagyarázatok, -értelmezések**

Fontos szempont: Hasznos a tanulók számára összegyűjteni az elvárt definíciókat.
Fontos szempont: Egyéni megfogalmazások is elfogadhatók, ha **értő fogalomhasználatra** utalnak, akár példák is.

5.c. Korábbi **órákon elhangzott megbeszélések** tartalma, kiemelkedő gondolatok

Fontos szempont: A pedagógusnak érdemes jegyzetelnie az órán elhangzottakat.

Megjegyzés:

A tárgyi tudás értékelése kisebb mértékű legyen, és ha lehet, a témához tartozó legszükségesebb információkat kérjük csak számon. Ne érezzék úgy a tanulók, hogy „történelemóra van”, de az is tény, hogy az erkölcsan tematikája nincs teljes átfedésben az egyéb tantárgyakéval, így szükség van olyan információkra, amelyekkel más órán nem találkozhatnak. Ugyanakkor, mivel az emberi élet legalapvetőbb területeit járjuk be, valamilyen tudása, tapasztalata minden gyereknek van ezekről.

A fogalomdefiníciók között megjelenhetnek az értékek, erkölcsi fogalmak is. Ezek egységes, előre meghatározott definícióját nem javasoljuk, éppen ezeknek a fogalmaknak a közös boncolgatása, értelmezése fejleszti a megértést és az azonosulást. Ezeknél különösen fontosak az egyéni megfogalmazások, kisebb gyerekek esetében lehet példaalapú definiálás. Az 5.c. szintén tárgyi tudást, memóriát értékel, amelyben jelen van a részvétel, odafigyelés is és a tudás épülése is. Az alapja viszont a csoport által az órán megalkotott tudás, nem egy előre leírt tananyag.

6. **Tanári** értékelés a **fejlesztési célok** alapján időszakonként

7. **Tanulói** önértékelés a **fejlesztési célok** alapján időszakonként

Fontos szempont: Javasolt körültekintően megfogalmazott kérdésekkel segíteni.

Fontos szempont: Nem annyira a tartalom, inkább maga az önreflexió értékelendő.

Megjegyzés:

A kerettanterv fejlesztési céljaiból ki lehet választani néhányat, vagy ehhez hasonlókat alkotni, és időnként értékelni az ebben történt fejlődést. Ezt, amennyire lehet, pozitívan tegyünk, esetleg egy-két javaslatot tegyünk arra, mely területeken lenne jó még fejlődni. Ennek a módnak egy változata egy önismereti kérdőív, napló, de ez olyan csoportban megvalósítható, ahol fejlettebb a gyerekek önreflexiója.

Az értékelés rendszere

Az értékelésbe érdemes belevonni a **csoportot** illetve a **tanulót** – ez illeszkedik a tantárgyi sajátosságokhoz, célokhoz.

Az értékelés történhet nyilvánosan, a csoport előtt és egyénhez szólóan.

Az értékelési rendszer kialakításában **kisebb** arányban javasolt **osztályzást** alkalmazni, **nagyobbrészt szöveges** vagy egyéb formát.

A csoportba tartozó gyerekek személyisége, tudása és a csoportlégkör alapján határozza meg a pedagógus, milyen arányban alkalmazza a tanári, a csoport- és az önértékelést, mely értékelési módokat alkalmaz illetve nem alkalmaz nyilvánosan. Az osztályzás arányát javasoljuk a minimálisra csökkenteni.

Az értékelés történhet **egyedi, alkalmoszerű** és **rendszeres** formában is.

Egyedi értékelés alatt egy-egy tanuló teljesítményének értékelését értjük, ilyenkor nem kell ugyanarra a munkára másoknak is feltétlenül értékelést/jegyet kapniuk. Ilyenkor követhetjük azt az elvet, hogy a legjobban sikerült munkák kapnak elismerést, csak figyelniük kell arra, hogy bizonyos időszak alatt mindenki sorra kerüljön.

Kialakíthatunk **rendszeres** értékelést, pl. negyedévente, vagy tematikai egység lezárásakor, ilyenkor mindenkit értékelhetünk.

Alkalmoszerű értékelés – amely az egyedi értékelés változata – alatt pedig azt értjük, hogy ha egy tanuló általunk ismert képességeihez vagy korábbi megnyilvánulásaihoz képest mutat pozitív változást – például először vállal részt szituációs játékban –, vagy különösen igényesen fogalmaz meg egy gondolatot, akkor azt kiemelhetjük, akár különleges elismeréssel kísérve.

A fenti javaslatokból ki lehet alakítani egy, a témákhoz, feldolgozási módszerekhez, használt taneszközökhöz rendelt, **többféle értékelési módot alkalmazó rendszert** egy tanévre.

Fő elvek: az **egyéni gondolatok** tisztelete, az **őszinteségre** bátorítás, az **elfogadás** érzékeltetése, ugyanakkor az **igényesség**, a **részvétel** elvárása.

Érdemes megtervezni az értékelési rendszert tanévkezdés előtt, és tájékoztatni erről a tanulókat, esetleg a szülőket, mivel sok a kétely ezzel kapcsolatban. Elhangozhat, hogy ez egyéni rendszer, amelyet a későbbiekben akár a tanulókkal közösen módosíthatunk is.

Fontos kiemelni, mire kapnak osztályzatot a tanulók. Ide tartozhat a „Lehet-e megbukni erkölcsstanból?” kérdés. A fenti elvek követése esetén csak a teljesen passzív vagy akadályozó tevékenységű tanuló kerülhet bukás közelébe, de ezt igyekezzünk elkerülni.

Forrás: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Támop 3.1.1

<http://www.ofi.hu/szakmai-hatteranyagok-irodalomjegyzek-linkgyujtemeny>

“Értékelési lehetőségek az erkölcsstan tantárgyban”